

## Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

### **Rozsudek ze dne 25. března 2021 ve věcech č. 15931/15 a 16459/15 – *Di Martino a Molinari proti Itálii***

Senát první sekce Soudu rozhodl jednomyslně, že ve zkráceném trestním řízení, které stěžovatelé zvolili s cílem dosáhnout snížení trestu a při kterém soud až na výjimky vychází jen z důkazů založených ve spise z přípravného řízení, nedošlo k porušení práva na spravedlivý proces a práv obhajoby chráněných čl. 6 odst. 1 Úmluvy, třebaže odvolací soud důkazy přehodnotil a původní zprošťující verdikt změnil na odsuzující, aniž znovu vyslechl svědky.

#### **I. Skutkové okolnosti**

Stěžovatelé, kteří jsou manželé, byli spolu s dalšími patnácti osobami obžalováni z účasti na zločinném spolčení mafiánského typu a z trestných činů spojených s drogami. V říjnu 2007 požádali vyšetřujícího soudce o zkrácené řízení, kde jim v případě odsouzení hrozí jen snížený trest a při kterém se až na výjimky vychází ze spisu z přípravného řízení. V prosinci 2011 soudce na návrh státního zástupce ohledně viny jiného z obžalovaných vyslechl svědka B. S. Rozsudkem z března 2012 soudce zprostil stěžovatelku viny v plném rozsahu a stěžovatele ve většině bodů obžaloby. K odvolání státního zastupitelství odvolací soud tento rozsudek v červnu 2013 změnil a stěžovatele shledal vinnými ve všech bodech obžaloby, přičemž vyšel výlučně z různých důkazů shromážděných dříve, včetně výpovědí svědků, a dospěl na rozdíl od vyšetřujícího soudce k závěru, že účast stěžovatelů na trestné činnosti potvrzovaly. Nejvyšší soud jejich dovolání v září 2014 zamítl.

#### **II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu**

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatelé vytýkali odvolacímu soudu, že vynesl odsuzující verdikt, aniž přímo vyslechl svědky obžaloby, a to jak trojici svědků E., P. G. a S., kteří vyjádřili ze svého zapojení do činnosti mafie lítost a jejich výpovědi byly založeny ve spise z přípravného řízení, tak svědka B. S. vyslechnutého před vyšetřujícím soudcem.

##### *a) Obecné zásady*

Soud úvodem připomněl zásady plynoucí z jeho judikatury, podle nichž pokud odvolací soud přezkoumává také otázku viny, zásada spravedlivosti řízení brání tomu, aby o ní rozhodl bez přímého posouzení svědectví předložených osobně buď obžalovaným, nebo svědky, kteří již vypovídali a jejichž svědectví zamýšlí přehodnotit (*Lorefice proti Itálii*, č. 63446/13, rozsudek ze dne 29. června 2017, § 36). Svědky je třeba vyslechnout osobně a posoudit jejich věrohodnost, což obvykle nelze učinit pouze na podkladě čtení jejich výpovědí (*Dan proti Moldavsku*, č. 8999/07, rozsudek ze dne 5. července 2011, § 33). Toto pravidlo však není automatické. Jednak se uplatní zásady týkající se nevyslechnutých svědků (*Schatschaschwili proti Německu*, č. 9154/10, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2015, § 123), jednak způsob použití článku 6 Úmluvy na odvolací řízení závisí na charakteristikách dotčeného řízení, se zřetelem k řízení jako celku a roli, kterou v něm sehrál odvolací soud (*Botten proti Norsku*, č. 16206/90, rozsudek ze dne 19. února 1996, § 39).

##### *b) Použití těchto zásad na projednávanou věc*

Stěžovatelé byli souzeni ve zkráceném zjednodušeném řízení, o které požádali s cílem dosáhnout snížení trestu. Vyšetřující soudce je z větší části zprostil obžaloby s tím, že důkazy nedokládají jejich trestní odpovědnost, zatímco odvolací soud provedené důkazy přehodnotil a stěžovatele shledal vinnými.

## 1. Nevyslechnutí svědků E., P. G. a S.

Soud poznamenal, že zkrácené řízení přináší obviněnému řadu výhod, zejména významné snížení trestu při odsouzení, ale je spojeno s oslabením některých záruk, včetně možnosti dosáhnout doplnění důkazů nad rámec spisu obžaloby a předvolání svědků, které patří mezi základní zásady práva na spravedlivý proces, zaručené v čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy. Článek 6 Úmluvy však nebrání tomu, aby se obviněný dobrovolně, výslovně nebo nepřímě, vzdal takových záruk. Vzdání se práva musí být učiněno jednoznačně a spojeno s minimálními zárukami odpovídajícími závažnosti takového kroku a nesmí mu bránit žádný významný veřejný zájem (*Murtazaliyeva proti Rusku*, č. 36658/05, rozsudek velkého senátu ze dne 18. prosince 2018, § 117 a 118).

Italský zákonodárce zavedl zkrácené řízení s cílem zjednodušit, a tedy urychlit, trestní řízení. Je variantou dohody mezi obžalobou a obhajobou, kdy je obžalovanému snížen trest oproti uznání viny, nezpochybňování skutkových okolností či plné spolupráci s orgány vyšetřování. Takové vyjednávání ohledně viny nebo trestu není samo o sobě závadné (*Natsvlisvili a Togonidze proti Gruzii*, č. 9043/05, rozsudek ze dne 29. dubna 2014, § 62–75).

Právně zastoupení stěžovatelé v projednávané věci svou žádostí o zkrácené řízení akceptovali, že svou obhajobu založí na důkazech zajištěných během vyšetřování, s nimiž se předtím seznámili. Vzdali se tak jednoznačně svého práva na předvolání svědků. Přijali rovněž za dané, že soud vezme v úvahu přepisy svědeckých výpovědí. Věděli také, že v případě zproštění může odvolací soud znovu věc posoudit na základě týchž důkazů. Řízení bylo tudíž založeno na písemných důkazech založených ve spise. Tím se projednávaná věc liší od jiných, v nichž odvolací soud nevyslechl přímo svědky, které vyslechl soud prvního stupně a jejichž výpovědi hodlal přehodnotit v neprospěch obviněných s cílem je poprvé shledat vinnými (*Dan*, cit. výše; *Găitănaru proti Rumunsku*, č. 26082/05, rozsudek ze dne 26. června 2012; *Lazu proti Moldavsku*, č. 46182/08, rozsudek ze dne 5. července 2016; *Lorefice*, cit. výše, § 45; *Tondo proti Itálii*, č. 75037/14, rozsudek výboru ze dne 22. října 2020).

Úmluva státům neukládá zavést zjednodušená řízení; bylo by však v rozporu se zásadou právní jistoty a ochranou legitimního očekávání účastníků řízení, pokud by stát jednostranně snížil výhody vyplývající ze vzdání se některých práv tvořících součást pojmu spravedlivého procesu [*Scoppola proti Itálii* (č. 2), č. 10249/03, rozsudek velkého senátu ze dne 17. září 2009, § 139]. V projednávané věci stěžovatelé skutečně těžili ze snížení trestu a vzdání se práv nestál v cestě žádný veřejný zájem. K porušení práva na spravedlivý proces vyplývajícimu z nevyslechnutí trojice svědků odvolacím soudem tudíž nedošlo.

## 2. Nevyslechnutí svědka B. S.

Tento svědek byl předvolán z moci úřední vyšetřujícím soudem, a byl tedy vyslechnut na jednání, na rozdíl od jiných svědků obžaloby. Skutečnost, že se soudce zákonem stanoveným způsobem odchýlil od obvyklých podmínek zkráceného řízení a provedl potřebné důkazy, není sama o sobě v rozporu se zásadami spravedlivého procesu (*Campisi proti Itálii*, č. 10948/05, rozhodnutí ze dne 12. února 2013, § 25). Je však třeba posoudit, zda způsob, jímž soudce výjimku ze zjednodušeného řízení uplatnil, nebyla s těmito zásadami v rozporu.

Odsouzení stěžovatelů bylo založeno na řadě důkazů, mimo jiné na zprávě neapolské policie, již odvolací soud přiznal rozhodující váhu. Týkala se trestné činnosti stěžovatele a členů jeho rodiny i jeho spojení s mafiánským klanem. K tomu přistupovaly výpovědi svědků E., P. G. a S. a odposlechy. Za této situace výpověď B. S. pouze potvrzovala další důkazy k tíži stěžovatele a nebyla považována za rozhodující důkaz ohledně jeho trestní odpovědnosti. Svědek byl ostatně předvolán, aby svědčil k trestné činnosti jiného obviněného.

S ohledem na výše uvedené, zejména na důkazní hodnotu sporné výpovědi, a s přihlédnutím k tomu, že hodnotit důkazy v zásadě přísluší vnitrostátním soudům (*Vidal proti Belgii*, č. 12351/86, rozsudek ze dne 22. dubna 1992, § 33), zaujal Soud názor, že opětovné nevyslechnutí B. S. odvolacím soudem nemůže být považováno za omezení práva stěžovatelů na obhajobu.

Souhrnem tedy Soud shledal, že předmětný trestní proces jako celek byl spravedlivý, a k porušení čl. 6 odst. 1 tedy nedošlo.